

SPEL- LETJES IN DE REKEN- LES

Door Carthe Notten
en Janneke Mezenberg

Doelen stellen

Spelletjes in de rekenles hebben een aantal grote voordelen: kinderen spelen graag spelletjes en willen er ook graag goed in zijn. Hun enthousiasme en inzet levert verbetering van de resultaten op, dat zorgt voor meer zelfvertrouwen en dat versterkt hun plezier in rekenen, ook als er rijtjes gemaakt moeten worden.

Het is echter niet voldoende om als 'goed rekenspel' aangemerkte spellen aan te schaffen en door de kinderen te laten spelen. Als leerkracht ben je bij het gebruiken van spelletjes in de rekenles verantwoordelijk voor een **goede keuze** van spellen, voor een **goede organisatie** en voor voldoende **ruimtevoordidactischeingrepen**. Daarbij moet je denken aan:

1. Doelen: dienen de gekozen spellen de doelen die je nastreeft (en welke zijn dat?)
2. Spellens: welke spellen kies je voor welke kinderen en waarom
3. Werkvormen: hoe zet je de spellen in binnen je les

Allereerst de doelen: Zoals bij elke (reken)les is het ook bij het gebruik van spelletjes van belang van te voren vast te stellen welke doelen je wilt bereiken en hoe je dat voor de verschillende kinderen wilt invullen. Er zijn misschien kinderen in de klas die extra oefening nodig hebben of die stappen terug moeten om weer te kunnen aansluiten. Spelletjes in een lager getalgebied zijn dan meer motiverend dan eindeloze herhalingen van sommen. Zo is een spel als Regenwormen, vanwege het getalgebied het meest geschikt voor groep 4 maar kan nog heel goed ingezet worden voor een leerling in een groep 5 voor wie de bewerkingen in het getalgebied tot 100 nog problemen opleveren. Het kan ook zijn dat je leerlingen hebt die extra uitdagingen nodig hebben en ook voor hen zijn er goede spellen te vinden.

Heel belangrijk is, dat de leerlingen weten waarom ze een bepaald spel spelen ('Als ik dit spel speel, oefen ik ... / word ik

Het gebruik van spelletjes in de rekenles is een mooi middel om betrokkenheid en welbevinden naar ongekende hoogten te zien stijgen. "Gaan we weer rekenen?", hoor je uit de mond van kinderen die aanvankelijk ongelukkig naar hun sommen konden kijken. Door regelmatig op een verantwoorde manier spelletjes in te zetten, zie je het rekenen met de methode vaak ook met sprongen vooruit gaan. Hoe je spelletjes kunt inzetten in je rekenles wordt beschreven in dit artikel.

beter in...'). Dat kan ook teleurstelling voorkomen als ze een bepaald spel niet (meer) mogen spelen

in de rekenles.

Kies de goede spellen

Niet ieder (gezelschaps-)spel met getallen of geld is geschikt; een spel als Monopoly bijvoorbeeld geeft veel te weinig mogelijkheden voor rekenactiviteit, ook al gaat het helemaal om geld. In het spel Pentago komt geen enkel getal voor, maar is vanwege het logisch denken en redeneren wel geschikt. Je kunt spellen inzetten voor heel specifieke rekenwiskundedoelen (getalbegrip, bewerkingen, meetkunde, het wiskundig denken en redeneren), terwijl het spel heel goed een combinatie van vaardigheden en doelen kan hebben.

Als je er zeker van wilt zijn dat je een verantwoorde keus maakt, kun je de spellen beoordelen op een aantal criteria waaraan een goed rekenspel moet voldoen(1):

- duidelijke rekendoelen: neventoelen zijn prima, maar met een hoge intensiteit van werken aan het (hoofd)doel
- eenvoudige spelregels, die in korte tijd uitgelegd en begrepen kunnen worden
- kortdurend
- een combinatie van strategie en geluk
- uitdagend voor de kinderen die het spelen
- mogelijke niveaudifferentiatie: desgewenst makkelijker of moeilijker kunnen maken
- kinderen moeten iets nieuws leren of specifiek en gericht een bepaalde basisvaardigheid oefenen
- er moet wat te zien zijn aan het gedrag van leerlingen tijdens het spelen
- er moet wat te bespreken zijn (interventies)

Er zijn prima spellen in de handel die aan de eisen voor gebruik in de rekenles voldoen. Een aantal daarvan is beschreven in de rubriek 'Spel in de Rekenles' die al enkele jaren door Anneke Noteboom in Volgens Bartjens... wordt verzorgd(2). Prima spellen zijn ook te vinden op het Rekenweb(3) en op de website van Spelenderwijs van de Ipabo(4). Bij SLO is een project in ontwikkeling waarbij per leerlijn een grote hoeveelheid oefenmateriaal in spelvorm verschijnt. Het materiaal voor de leerlijn getallen

Als je een nieuw spel of een nieuwe activiteit (hier: Torenstad van Leo Prinsen, zie noot 4) introduceert moet je de tijd nemen om de regels en het doel zelf uit te leggen aan de groep. Eerst een keer samen doen...

is binnenkort beschikbaar. Het gaat hierbij om oefenmateriaal in spelvorm voor de hele basisschool (groep 1 t/m 8). Julie Menne heeft spellen ontwikkeld en verzameld die een rijke aanvulling zijn op de cursus en het oefenprogramma 'Met Sprongen Vooruit'(5).

Werkvormen

Wanneer je een nieuw spel introduceert in de groep, speel het dan eerst een keer in de kring, zodat alle kinderen het kunnen zien en vragen kunnen stellen. Een keer voordoen tijdens je uitleg, werkt vaak het beste. Bespreek meteen met de kinderen wat er te leren valt bij dit spel; waarom doen jullie dit in de rekenles? Laat de kinderen gerust allerlei zaken noemen, maak vooral ook goed

...en daarna flink oefenen

maakt duidelijk wat je beoogde rekendoelen zijn. Een spel kan namelijk nog zo geschikt zijn voor de rekenles, het is niet altijd voor elk kind op elk tijdstip even geschikt. Als de kinderen een spel kennen, kan het ingezet worden in de rekenles.

Voor het gebruik van spelletjes in de rekenles kun je aan verschillende werkvormen denken.

We noemen er hier een paar:

- **Een rekencircuit**, waarbij de kinderen in de klas door de leerkracht verdeeld zijn over groepjes, die een aantal dezelfde spellen moeten oefenen.

Zij hebben per groep een lijstje met daarop de opdrachten die zij achtereenvolgens moeten doen. Alle materialen die ze nodig hebben liggen klaar. Als er een signaal wordt gegeven om te wisselen, ruimen ze de spullen van het spel dat ze spelen op en pakken het volgende spel van hun lijstje. Op deze manier laat je kinderen die aan min of meer dezelfde doelen moeten werken, dit samen en op eigen niveau doen. Het is ook mogelijk om de klas te verdelen in tafelgroepjes met elk een ander spel. Op het bord hangt een rooster. Alle kinderen hebben een briefje waarop genummerd een aantal opdrachten staan die zij gaan doen het komende uur. Op deze manier wisselen de groepjes steeds van samenstelling, maar kunnen wel alle kinderen de spellen spelen die voor hen nuttig of noodzakelijk zijn.

- Je kunt spellen ook inzetten om een **bepaalde vaardigheid te peilen** bij één of meer kinderen. Zonder dat er meteen weer getoetst hoeft te worden kun je kijken of een leerling, bij wie je een probleem ziet of vermoedt, deze vaardigheid beheerst of niet. Een voorbeeld hiervan is te zien in een filmpje op Leraar 24, waarbij het gaat om het positiesysteem van getallen(6).

- Veel leerkrachten vinden het lastig om alle rekentijd effectief te gebruiken als er grote verschillen in rekenniveau zijn in een klas. In zo'n geval kunnen rekenspelletjes gebruikt worden als **hulpmiddel bij differentiatie**. Als kinderen weten welke spellen zij moeten spelen om een bepaalde vaardigheid te leren, te oefenen of te onderhouden, kan er veel extra rekentijd gewonnen worden.

Carthe Notten
en Janneke Mezenberg

1 Deze lijst is eerder opgenomen geweest in een artikel over spelletjes in de rekenles. Anneke Noteboom en Carthe Notten (2009). Rondje Rekenspel. Werken aan specifieke rekendoelen. Volgens Bartjens jrg. 29, nr. 2

2 Op de website www.volgens-bartjens.nl zijn al deze spelbeschrijvingen terug te vinden in het archief. In het mei/juni nummer van jaargang 29, is een lijst van de eerste 20 besproken spellen opgenomen.

3 www.rekenweb.nl

4 <http://www.hs-ipabo.edu/spelenderwijs/rekwis.asp>

5 www.metsprongenvooruit.nl

6 <http://www.leraar24.nl/video/86/grote-getallen-lezen-en-uitspreken>